

Szepesvármegye közegészségügyi viszonya az 1901-ik évben.

DR. LORX SÁNDOR.

Igen tisztelt Kar- és Tagtárs urak! Megfelelve közgyűlésünk egyik régi határozatának, kötelességem volna egy általános jelentést bemutatni a múlt évi közegészségi viszonyokról.

Az általános évi jelentéseket beszüntette az 1898. évi 120528. számú b. ü. miniszteri rendelet s így csak azon adatokat mutathatom be, melyek hivatalból rendelkezésemre állanak és melyek az észlelt és tényleg be is jelentett heveny fertőző kórokra vonatkoznak.

Ez adatok pontos beszolgáltatása mintegy 9 évi idő lefolyása után, még most is elég kívánni valót hágy, mert ezen rendeletek nem szolgáltatnak be oly pontossággal, a minővel az 1893. évi 17415. és 1894. évi 91954. számú rendelet ezt compentálta.

Hol és miben keresendő annak oka, azt a tisztí orvos ép úgy tudja, mint jó magam. Vádolnom lehetne nemcsak az orvost, de ép oly joggal a hatóságot, a gyógyszerészt, a papot, a tanítót, a szülésznt, a szülét és gyámot, szóval a nagy közönséget. Pecatur intra et extra muros.

Köztudomású azon tény, hogy heveny fertőző kór felmerülte esetén az óvintézkedések csak akkor vezetnek célhoz, ha azok azonnal életbe léptethetők. De egyrészt a szokásos és az emberi természetben rejlő titkolódzás, másrészt azon bal felfogás, hogy a feljelentő mintegy árulást követ el, a későn foganatosított óvintézkedések helyességéről és czélszerűségéről, sőt hasznáról meggyőződve nincsen, de nem is bízik benne, sőt nem ritkán egyszerű boszszantásnak és foggatásnak tartja, mert hiányos az általános művelődése és mert az intézkedések bizonyos költséggel járnak.

Emberi szervezetünk gyarló és ágánál fogva megbetegedések ki nem lesznek kerülhetők soha. Ugyan azt lehetne mondhatni a heveny fertőző kórokról is.

Ez általános megjegyzések után áttérek tulajdonképeni feladatomhoz, a heveny fertőző kórok felsorolásához.

Az 1901-dik évben Szepesvármegye területéről bejelentett a következő:

1. VÉRHAS előfordult a késmárki járás 1 községében 2 esetben, mely közül gyógyult 1, elhalt 1; a halálozási számarány tehát 50% s egyenlő a gyógyulási számaránynyal.

2. JÁRVÁNYOS FÜLTÖMIRIGYLOB bejelentett a késmárki járás 1 községében 5, a szepes-szombati járás 2 községében 3 és az iglói járás 1 községében 11; összesen 19 esetben, mely valamennyi gyógyulással végződött.

3. GYERMEKÁGYI LÁZ észleltetett az ófalvi, a lubló, a késmárki és a gölniczbányai járásban 1—1, a szepesváraljai járásban 3, összesen 7 esetben; ezek közül gyógyult 6 = 85·7%, meghalt 1 = 14·3%.

4. BÁRÁNYHIMLŐ megfigyelésre került: a lubló járás 2 községében 8, a löcsei járás 1 községében 1, a késmárki járás 4 községében 8, az iglói járásban 1, a gölniczbányai járásban 1; összesen 9 községében 21 eset, mely valamennyi gyógyult.

HÓLYAGOS HIMLŐ (variola vera) szintűgy ÁLHIMLŐ (varinodifida) egyáltalában nem jelentetett be, a mi kétségen kívül az 1887. évi XXII-dik tv.-cz. intézkedéseinek tulajdonitandó.

5. HÖKKURUT be lett jelentve az ófalvi járás 3 községében 14, a lubló járás 1 községében 1, a késmárki járás 5 községében 27, a szepes-szombati járás 4 községében 13, a löcsei járás 3 községében 1, a szepesváraljai járás 3 községében 36 és a gölniczbányai járás 3 községében 42; összesen tehát 20 községben 140 eset, melyek közül gyógyult 117 = 83·57%, meghalt 18 = 12·85%, gyógykezelés alatt maradt 5 = 3·6%.

6. KANYARÓ, mely a legnagyobb kiterjedést nyerte, be lett jelentve az ófalvi járás 2 községében 7, a lubló járás 1 községében 30, a késmárki járás 3 községében 24, a szepes-szombati járás 9 községében 47, a löcsei járás 4 községében 35, az iglói járás 6 községében 406, a szepesváraljai járás 2 községében 24, a gölniczbányai járás 2 községében 108; összesen 29 községben 681 eset; ezek közül gyógyult 657 = 96·47%, meghalt 24 = 3·52%.

A kór jellegét és kedvező lefolyását legjobban bizonyítják a felsorolt adatok. Hogy az előfordult, de be nem jelentett esetek száma nem csekély, ez kétséget alig ha szenved.

7. RONCSOLÓ TOROKLOB ÉS TOROKGYÍK előfordult: a lublói járás 6 községében 12, a késmárki járás 13 községében 32, a szepes-szombati járás 9 községében 15, az iglói járás 7 községében 12, a löcsei járás 5 községében 11, a szepesváraljai járás 9 községében 20, a gölniczbányai járás 6 községében 8; összesen 110 eset; ezek közül gyógyult $69 = 62.72\%$, meghalt $41 = 37.27\%$.

Az észlelt roncsoló toroklob esetek közül 44 lett antipiphthericus gyógsavóval kezelve; ezek közül gyógyult 34 vagyis 77.27% , meghalt 10 $= 22.72\%$.

8. VÖRHENY észlelésre került: az ófalvi járás 1 községében 3, a lublói járás 3 községében 3, a késmárki járás 11 községében 51, a szepes-szombati járás 7 községében 30, az iglói járás 7 községében 61, a löcsei járás 8 községében 106, a szepesváraljai járás 18 községében 305, a gölniczbányai járás 7 községében 39; összesen 62 községben 598 eset, melyek közül meggyógyult $432 = 72.25\%$, meghalt $130 = 21.75\%$, gyógykezelés alatt maradt $36 = 6\%$. A legkedvezőtlenebb halálozási számarányt a szepesváraljai járás mutatta, hol is 305 betegedési eset közül 86 eset, tehát 28.19% halálos kimenetelű volt.

9. HASI HAGYMÁZ megfigyelésre került: az ófalvi járás 4 községében 10, a lublói járás 10 községében 27, a késmárki járás 11 községében 31, a szepes-szombati járás 12 községében 30, az iglói járás 4 községében 13, a löcsei járás 5 községében 26, a szepesváraljai járás 11 községében 26, a gölniczbányai járás 6 községében 19; összesen 63 községben 182 eset; ezek közül gyógyult $159 = 87.36\%$, meghalt $17 = 9.33\%$, gyógykezelés alatt maradt $6 = 3.3\%$.

10. A lefolyt évben ismét küzdenünk kellett a KIÜTÉSES HAGYMÁZ ellen. Ez nemcsak a Szepességet, de az egész Felső-Magyarországot nem csekély mértékben veszélyeztető heveny fertőző kór, valószínűleg a szomszédos Gácsországból hurczoltatott be Lublóra, honnan ki nem mutatható módon, daczára erélyes intézkedések foganatosításának, csakhamar a szomszédos községekbe és ezekből a szomszédos ófalvi járás községeibe terjedt.

Megfertőztetett az ófalvi járás 11 községében 82 és a lublói járás 7 községében 80 egyén, összesen 18 községben 162; ezek közül gyógyult $136 = 83.95\%$, meghalt $26 = 16.05\%$, a mi az adott úgy helyi mint közgazdasági, anyagi és művelődési viszonyok közt még igen kedvező aránynak tekinthető.

Az összes heveny fertőző kórok összege 1922, mely közül

gyógyult $1617 = 84.13\%$, meghalt $258 = 13.42\%$, gyógykezelés alatt maradt $47 = 2.44\%$.

Ha a fenti eredményből az ált. közegészségi állapotra következtetünk, akkor a múlt 1900-iki évben ez kedvezőbb volt.

11. TRACHOMA. A múlt évben előfordult az ófalvi járásban 2 trachoma, a lublói járásban 4 trachoma, a késmárki járásban 13 trachoma és 1 trachoma gyanús, a szepes-szombati járásban 57 trachoma és 73 trachoma gyanús, az iglói járásban 5 trachoma, a löcsei járásban 7 trachoma, a szepesváraljai járásban 6 trachoma, a gölniczbányai járásban 3 trachoma; összesen 97 trachoma és 74 trachoma gyanús eset.

12. Végre van szerencsém az OLTÁSRA vonatkozólag még következő adatokat közölni:

A vármegye területén a múlt évben végeztetett 5818 véd-vagy első oltás, 4503 újraoltás. Ezek közül sikertelenül oltatott 8, bizonytalan meg nem jelenés miatt 45. Az újraoltottak utószemle alatt nem állanak.

Igen tisztelt Kartárs urak! Mielőtt rövid jelentésemet befejezném, engedjenek egy rövid eltérést, a melylyel becses figyelemüket a következő kérelmemre irányítani óhajtom!

A mai bűvárok a hasi hagymáz keletkezésének jóformán kizárólagos okát, mit Önök ép oly jól tudják mint én, az ivóvíz fertőzésében keresik és nem jogtalanul. Állításuk helyességét bizonyítja kézzel foghatólag azon tény, hogy oly községekben, a hol a közönség ivóvizét a községen keresztül folyó patakból nyeri, esős időben, főleg ősz és tavasz idején, számosabb hagymáz esetek fölmerülnek, melyek keletkezését a szántóföldekről és a gazdasági udvarokból folyó ganéjlé okozta vízfertőzésben keresni kell.

De vármegyénk közönsége nemcsak a falvakban, hanem a városokban is, oly kútakból veszi ivóvizét, melyek könnyű fertőzésnek ki vannak téve. A legtöbb kút a ganéjdomb közelében van s nemcsak hogy a kút körüli talaj fertőzött, de esős időben számtalan helyen a ganéjlé egyenesen a kútakba folyik. Hogy ily módon a víz fertőztetik, azt bővebben fejtegetnem felesleges.

Ez állapoton segíteni, azaz azt beszüntetni úgy mondva egy kézfordulattal lehetetlen és azért meg kell ragadnunk minden alkalmat, a midőn azon javíthatni.

Az orvos nemcsak gyógykezelő, de egyúttal tanácsadó is a családban. Mindenkor, de főleg adott alkalommal a közönséget

ERZSE

ÖSSZKIMUTATÁSA

a Szepesvármegye területén észlelt és bejelentett heveny fertőző kóroknak az 1901. évi időszakban.

[illegible]

e veszélyre figyelmeztetni, az legyen törekvésünk. Igaz, hogy czélt elérni azonnal alig ha fogunk, de ha figyelmeztetésünket folyton és folyton ismételni, ha a kór keletkezésére és terjedésére mutatni és ezt magyarázó szavakkal bizonyítani fogjuk, lehetetlen, hogy idővel czélt nem érnénk.

Nagy költséggel megfelelő vízvezetékot létesíteni és a kor kívánalmái szerint berendezni, módjában nincsen sem a kis- sem a nagyközségeknek, de egyelőre még a rendezett tanácsú városok mindegyikének sem, de a kutakat a fertőzéstől megóvni, esetleg a fertőzött kutakat behánytatni, egy kis akarat mellett mindenütt lehetséges.

De még egy második körülményre, mondjuk egy igen fontos tényezőre akarom fordítani becses figyelmüket. Értem a rendszeres fertőtlenítést a fertőző kórok tartama alatt, de azok lefolyása után is.

Minden egyes nagyközség, anynyival inkább a rendezett tanácsú városok, sőt a jobb módú kisközségek is, de valamennyi járás is gőzfertőtlenítő gépek beszerzésére nemcsak utasítottak, de köteleztettek is. Ezen gépek azonban használatba is kell venni és e használatnak fogamatja nem lesz, ha az ellenőrzésre súlyt nem fektetünk.

De törekedjünk egyúttal oda is, hogy heveny fertőző kór esetén, a beteggel érintkezésbe jött tárgyak is gondosan fertőtleníttessenek, valamint, hogy a váladékok és ürülékek nem szókásszerűleg a ganéjdombra, hanem egy külön e célra kiásott gödörbe öntessenek s kellő ellenőrzés mellett naponta fertőtleníttessenek!

Hogy ily, nem tanácsra, hanem figyelmeztetésre adom ma magamat, arra a legközelebb múltban tapasztaltak kényszerítenek.

Távol legyen tőlem bárkit is gyógykezelésében figyelmeztetni vagy befolyásolni, de tisztí kötelességem azon mulasztásokra utalni, a melyek a legbuzgóbb eljárást, a legjobb törekvést is meg hiúsítani képesek.

Ajánlom e kérelmemet becses figyelmükbe!!

Szerény jelentésemet ezzel befejezve, kérem azt tudomásul venni!
